

JELENA BAČIĆ, TAMARA PETKOVIĆ

Filozofski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci

jelena.bacic@student.ff.unibl.org

tamara.petkovic@student.ff.unibl.org

POVEZANOST RODITELJSKIH STILOVA SA NIVOIMA DEPRESIVNOSTI I ANKSIOZNOSTI

SAŽETAK

Roditeljski stilovi predstavljaju skup roditeljskih ponašanja i navika koje određuju prirodu odnosa roditelj-dijete u različitim situacijama. Dosadašnja istraživanja se tipično fokusiraju na tri roditeljska stila, koja su funkcija interakcije nivoa roditeljske kontrole i topline: autoritativni, autoritarni i permisivni. Pokazano je da je autoritativni stil roditeljstva optimalan, dok su autoritarni i permisivni povezani sa različitim poteškoćama, uključujući predispozicije i nivoje depresivnosti i anksioznosti kod djece. U ovom istraživanju cilj je bio ispitati vezu roditeljskih stilova sa nivoima depresivnosti i anksioznosti kod roditelja. Uzorak je činilo 126 roditelja (86 majki), koji su procjenjivali svoj stil roditeljstva (PSDQ-BHS-S), nivo depresivnosti (PHQ-9) i nivo anksioznosti (GAD7). Rezultati pokazuju da autoritarni stil značajno korelira sa skorovima depresivnosti ($r=.25$, $p=.004$) i anksioznosti ($r=.24$, $p=.005$), permisivni stil korelira značajno sa skorom depresivnosti ($r=.26$, $p=.003$), dok autoritativni stil nije povezan ni sa depresivnošću ni sa anksioznošću. Dobijeni rezultati ukazuju na to da postoji veza autoritarnog i donekle permisivnog stila sa nekim aspektima afektivnih poteškoća, tj. da je veća vjerovatnoća da će se kod roditelja koji imaju ovakve stilove roditeljstva razviti simptomi depresivnosti ili anksioznosti.

Ključne riječi: anksioznost, depresivnost, roditeljska kontrola, roditeljska toplina, stilovi roditeljstva.

Uvod

Roditeljski stilovi su važni za razvoj različitih oblika ponašanja i kompetencija kod djece: fizičko zdravlje (Ebrahimi et al., 2017), uspjeh u školi (Milevsky et al., 2007), razvoj psihosocijalnih sposobnosti (Leung & Shek, 2013) i mnoge druge stvari. Oni su definisani kao skup ponašanja i navika koje određuju prirodu odnosa roditelj-dijete u različitim situacijama (Prativa & Deeba, 2019). Definisana su tri glavna roditeljska stila, koji se razlikuju po nivoima kontrole i topline koje se u odnosu ispoljavaju (Baumrind, 1967): autoritativni stil (visoka toplina i visoka kontrola), autoritarni stil (visoka kontrola, niska toplina) i permisivni stil (niska kontrola, visoka toplina). Kontrola se odnosi na stepen u kome roditelj nadzire dijete, dok se toplina odnosi na responzivnost roditelja, količinu ljubavi i podrške koju roditelj pruža djetetu (Baumrind, 1967).

Pokazano je da je autoritarni stil odgajanja povezan sa većim nivoom depresivnosti i anksioznosti kod djece, što je objašnjeno time da on podrazumijeva podređen položaj djeteta u odnosu na roditelja (Barton & Kirtley, 2012; Chambers et al., 2004; Ebrahimi et al., 2017; Erozkhan, 2012.; Hudson & Rapee, 2001; Keijser et al., 2020; Milevsky et al., 2007; Mousavi et al., 2016; Patock-Peckham & Morgan-Lopez, 2007; Prativa & Deeba, 2019; Silva et al., 2007; Wolfradt et al., 2003). Osim depresivnosti i anksioznosti, autoritarno roditeljstvo je povezano i sa nastankom brojnih drugih psihičkih poteškoća, pa i poremećaja kod djece (Timpano et al., 2010).

Autoritativni stil se smatra najpogodnijim za dijete i najmanje je povezan sa depresivnim i anksioznim simptomima. On čak služi kao protektivni faktor od ovih vrsta psiholoških smetnji (Nyarko, 2011; Patock-Peckham & Morgan-Lopez, 2007). Permisivni stil pozitivno korelira sa depresivnošću i anksioznošću, kao i sa većom spremnošću djece na eksperimentisanje sa psihoaktivnim supstancama (Barton & Hirsch, 2016; Barton & Kirtley, 2012).

Međutim, sva istraživanja koja su ispitivala povezanost roditeljskih stilova sa depresivnošću i anksioznošću su bila usmjerena na djecu, na to kako stilovi roditeljstva utiču na mentalno zdravlje djece. U ovom istraživanju cilj je bio ispitati kako je roditeljski stil povezan sa nivoima depresivnosti i anksioznosti kod roditelja. U skladu sa podacima dobijenim kod djece, pretpostavljeno je da će autoritarni i permisivni stil pozitivno korelirati i sa depresivnošću i sa anksioznošću kod

roditelja, dok će autoritativni negativno korelirati sa depresivnošću i anksioznošću.

Metod

Uzorak

U istraživanju je učestovalo 126 roditelja (86 majki), sa prostora Bosne i Hercegovine, starosti između 19 i 62 godine ($M = 34.92$). Najveći broj ispitanika je izjavio da ima dvoje djece (47.619%) i jedno dijete (38.095%), dok manji broj ispitanika izjavljuje da ima troje djece (11.111%), petoro djece (0.794%) ili više (2.381%). Nije bilo nedostajućih podataka.

Ispitanici mahom izjavljuju da su u dužoj romantičnoj vezi ili braku (78.571%), dok manji broj ispitanika izjavljuje ili da nisu u romantičnoj vezi duže vrijeme (3.175%), ili da su nedavno izašli iz duže romantične veze/braka (2.381%), kao i to da su u povremenim, neformalnim vezama (0.794%). 15.079% ispitanika nije pripadalo ni u jednu od navedenih kategorija (kategorija drugo).

Što se tiče radnog statusa, 45.238% ispitanika je zaposleno na neodređeno vrijeme/za stalno, izjednačen je broj nezaposlenih (21.429%) i onih koji imaju privremene poslove (21.429%), dok 8.73% ispitanika izjavljuje da je samozaposleno, a 1.587% ispitanika obavlja povremene honorarne poslove. 1.587% ispitanika nije spadalo ni u jednu od ovih kategorija (kategorija drugo). Uzorak je bio prigodan lančani, a podaci su sakupljeni onlajn putem.

Instrumenti

Ispitanici su popunjavali upitnik stilova roditeljstva (PSDQ-BHS-S), prilagođen tako da opisuje tipične roditeljske prakse, gdje su sami roditelji procjenjivali svoj stil roditeljstva i svoje uobičajene roditeljske prakse. Pored toga, ispitanici su popunili upitnik depresivnosti (PHQ-9) i upitnik anksioznosti (GAD-7). Prisustvo depresivnih i anksioznih simptoma se odnosilo na period od dvije sedmice.

Rezultati**Tabela 1** Korelacije roditeljskih stilova sa anksioznošću i depresivnošću

Varijabla	Depresivnost	Autoritativni stil	Autoritarni stil	Permisivni stil	Anksioznost
Depresivnost	—				
Autoritativni stil	.47	—			
Autoritarni stil	.25**	-.34	—		
Permisivni stil	.26**	.31***	.48***	—	
Anksioznost	.80***	-.01	.24**	.13	—
	< .001	.86	.005	.20	—

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Za analizu dobijenih podataka korištena je korelaciona analiza. Iz Tabele 1 vidimo da autoritarni stil statistički značajno pozitivno korelira sa skorovima depresivnosti i anksioznosti, dok permisivni stil roditeljstva statistički značajno pozitivno korelira samo sa skorovima depresivnosti. Autoritativni stil nije korelirao ni sa depresivnošću, ni sa anksioznošću. Nije bilo statistički značajnih polnih razlika u pogledu izraženosti depresivnosti i anksioznosti kod roditelja.

Diskusija

Ranija istraživanja (Barton & Kirtley, 2012; Chambers et al., 2004; Ebrahimi et al., 2017; Erozkhan, 2012.; Hudson & Rapee, 2001) su pokazala da su autoritarni stil roditeljstva i permisivni stil povezani sa različitim vrstama afektivnih teškoća kod djece. Ovdje je provjeravano da li će roditeljski stilovi biti povezani s afektivnim poteškoćama kod roditelja, s tim da su roditelji bili ti koji su procjenjivali svoj roditeljski stil.

Dobijeni nalazi su u skladu sa pretpostavkama i ranijim podacima dobijenim na djeci, odnosno, autoritarni i permisivni stil jesu bili

povezani sa većim nivoima depresivnosti i anksioznosti kod roditelja. Dobijeni rezultati ne sugerišu da su autoritarni i permisivni roditelji "depresivni i anksiozni", već da imaju veću vjerovatnoću za razvijanje ovih vrsta poteškoća. Autoritativni stil nije u statistički značajnoj vezi ni sa anksioznošću, ni sa depresivnošću, što je u skladu sa ranijim istraživanjima (Steinberg et al., 1989), i ide u prilog navodima da je ovaj stil roditeljstva najpogodniji za dijete.

Doprinos ovog istraživanja se vidi u tome što je, za razliku od ranijih istraživanja ove pojave, ovdje izučavano kako roditeljski stilovi djeluju na mentalno zdravlje samih roditelja, umjesto na mentalno zdravlje djece. Uočeno je da, bez obzira na to da li posmatramo djecu ili same roditelje, autoritarni i permisivni stil roditeljstva imaju negativnije efekte od autoritativnog.

Ograničenje ovog istraživanja se može vidjeti u tome što je uzorak bio relativno mali i neprobabilistički, te bi se možda na drugačijem, većem uzorku dobili drugačiji rezultati. Osim toga, ovdje nije provjeravano da li druge varijable (zaposlenost roditelja, porodična situacija i sl.) imaju moderatorsko dejstvo na vezu roditeljskih stilova sa depresivnošću i anksioznošću, čime se dalja istraživanja roditeljskih stilova mogu baviti.

Iako postoje različiti roditeljski stilovi i oni sa sobom nose različite efekte, bitno je znati da se na njih može djelovati i da se mogu promijeniti (Fujiwara et al., 2011; Schroeder & Mowen, 2012), što može imati znatne pozitivne posljedice na psihofizičko zdravlje i roditelja i djece. Shvatanje efekata određenog roditeljskog stila omogućava da se neadekvatni obrasci roditeljskih ponašanja koriguju i da se smanje njihove negativne posljedice.

Zahvalnica

Rad je nastao u sklopu izbornog predmeta *Praktikum iz pedagoške psihologije*, na Studijskom programu psihologije, Filozofskog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci. Autori rada se zahvaljuju predmetnom nastavniku, prof. dr Siniši Subotiću, na ustupanju dijela podataka i pružanju mentorske pomoći i podrške u izradi rada.

Literatura

- Barton, A. L., & Hirsch, J. K. (2016). Permissive parenting and mental health in college students: Mediating effects of academic entitlement. *Journal of American College Health, 64*(1), 1–8. <https://doi.org/10.1080/07448481.2015.1060597>
- Barton, A. L., & Kirtley, M. S. (2012). Gender Differences in the Relationships Among Parenting Styles and College Student Mental Health. *Journal of American College Health, 60*(1), 21–26. <https://doi.org/10.1080/07448481.2011.555933>
- Baumrind, D. (1967). Effects of authoritative control on child behavior. *Child Development, 37*(4), 887–907.
- Chambers, J. A., Power, K. G., & Durham, R. C. (2004). Parental styles and long-term outcome following treatment for anxiety disorders. *Clinical Psychology & Psychotherapy, 11*(3), 187–198. <https://doi.org/10.1002/cpp.406>
- Ebrahimi, L., Amiri, M., Mohamadlou, M., & Rezapur, R. (2017). Attachment Styles, Parenting Styles, and Depression. *International Journal of Mental Health and Addiction, 15*(5), 1064–1068. <https://doi.org/10.1007/s11469-017-9770-y>
- Erozkan, A. (2012). Examination of Relationship between Anxiety Sensitivity and Parenting Styles in Adolescents. *Educational Sciences: Theory & Practice, 12*(1), 52–57.
- Fujiwara, T., Kato, N., & Sanders, M. R. (2011). Effectiveness of Group Positive Parenting Program (Triple P) in Changing Child Behavior, Parenting Style, and Parental Adjustment: An Intervention Study in Japan. *Journal of Child and Family Studies, 20*(6), 804–813. <https://doi.org/10.1007/s10826-011-9448-1>
- Hudson, J. L., & Rapee, R. M. (2001). Parent–child interactions and anxiety disorders: An observational study. *Behaviour Research and Therapy, 39*(12), 1411–1427. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(00\)00107-8](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(00)00107-8)
- Keijser, R., Olofsdotter, S., Nilsson, K. W., & Åslund, C. (2020). The influence of parenting styles and parental depression on adolescent depressive symptoms: A cross-sectional and longitudinal approach. *Mental Health & Prevention, 20*, 200193. <https://doi.org/10.1016/j.mhp.2020.200193>
- Leung, J. T. Y., & Shek, D. T. L. (2013). Parenting for resilience: family processes and psychosocial competence of Chinese adolescents experiencing economic disadvantage in Hong Kong. *International Journal on Disability and Human Development, 12*(2). <https://doi.org/10.1515/ijdh-2012-0137>
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S., & Keehn, D. (2007). Maternal and Paternal Parenting Styles in Adolescents: Associations with Self-Esteem, Depression and Life-Satisfaction. *Journal of Child and Family Studies, 16*(1), 39–47. <https://doi.org/10.1007/s10826-006-9066-5>
- Mousavi, S. E., Low, W. Y., & Hashim, A. H. (2016). Perceived Parenting Styles

- and Cultural Influences in Adolescent's Anxiety: A Cross-Cultural Comparison. *Journal of Child and Family Studies*, 25(7), 2102–2110. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0393-x>
- Nyarko, K. (2011). The influence of authoritative parenting style on adolescents' academic achievement. *American Journal of Social and Management Sciences*, 2(3), 278–282. <https://doi.org/10.5251/ajsms.2011.2.3.278.282>
- Patock-Peckham, J. A., & Morgan-Lopez, A. A. (2007). College drinking behaviors: Mediation links between parenting styles, parental bonds, depression, and alcohol problems. *Psychology of Addictive Behaviors*, 21(3), 297–306. <https://doi.org/10.1037/0893-164X.21.3.297>
- Prativa, S., & Deeba, F. (2019). Relationship between parenting styles and depression in adolescents. *Dhaka University Journal of Biological Sciences*, 28(1), 49–59. <https://doi.org/10.3329/dujbs.v28i1.46492>
- Schroeder, R. D., & Mowen, T. J. (2012). Parenting Style Transitions and Delinquency. *Youth & Society*, 46(2), 228–254. doi:10.1177/0044118x12469041
- Silva, M., Dorso, E., Azhar, A., & Renk, K. (2007). The Relationship among Parenting Styles Experienced during Childhood, Anxiety, Motivation, and Academic Success in College Students. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 9(2), 149–167. <https://doi.org/10.2190/CS.9.2.b>
- Steinberg, L., Elmen, J. D., & Mounts, N. S. (1989). Authoritative Parenting, Psychosocial Maturity, and Academic Success among Adolescents. *Child Development*, 60(6), 1424. <https://doi.org/10.2307/1130932>
- Timpano, K. R., Keough, M. E., Mahaffey, B., Schmidt, N. B., & Abramowitz, J. (2010). Parenting and Obsessive Compulsive Symptoms: Implications of Authoritarian Parenting. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 24(3), 151–164. doi:10.1891/0889-8391.24.3.151
- Wolfradt, U., Hempel, S., & Miles, J. N. V. (2003). Perceived parenting styles, de-personalisation, anxiety and coping behaviour in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 34(3), 521–532. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00092-2](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00092-2)

RELATIONSHIP BETWEEN PARENTING STYLES, AND ANXIETY AND DEPRESSION LEVELS

ABSTRACT

Parenting styles represent the sample of parental behaviors and habits that determine the relationship between parents and their children in various situations. Recent researches were focused on three parenting styles. These styles differ in the interaction levels of displayed parental warmth and parental control: authoritative, authoritarian, and permissive parenting style. So far, it has been discovered that the authoritative style was the optimal one, while the authoritarian and the permissive style correlated with various difficulties, including anxiety and depression levels and predispositions. In this research, the aim was to investigate the relationship between parenting styles and parental anxiety and depression levels. The sample comprised 126 parents (86 mothers), who estimated their parenting style (PSDQ-BHS-S), their depression level (PHQ-9), and their anxiety level (GAD7). Results showed that authoritarian parenting style correlated significantly with the depression levels ($r=.25, p=.004$), as well as with the anxiety levels ($r=.24, p=.005$); permissive style correlated significantly only with the depression levels ($r=.26, p=.003$), while authoritative style correlated with neither of them. Obtained results indicated that there were correlations between authoritarian style and some aspects of permissive style with various affective difficulties, i.e., it is more probable that parents with these parenting styles will develop higher depression and anxiety levels.

Keywords: anxiety, depression, parental control, parenting styles, parental warmth.